

Bu Dergi

Denilebilir ki, ülkemizde son on-onbeş yılda yaşanan en önemli gelişme, fikir ve araştırma dergilerinin sayısında ki dikkate değer artış oldu. Bugünün Türkiye'sinde her dünya görüşünden düşünen insanın entelektüel verimlerini değerlendirebileceği dergi var ve bunların ciddi olanlarının sayısı onlarla ifade edilebilir durumdadır. Bu dergilerin içinde, belli bir insan ve toplum anlayışını tanıtmaya ve tartışmaya dönük olanları yanında, böyle bir kaygı gütmeksizin farklı eğilimlerdeki bilim ve fikir adamlarının ürünlerine yer verenler de var. Bu durumun ülkemiz için son derece sevindirici olduğu şüphesizdir.

"*Liberal Düşünce*" bu manzarayı hem zenginleştirmek hem de tamamlamak için çıkıyor Özellikle bu "tamamlama" ihtiyacını biraz açıklamakta yarar var. Adının açıkça gösterdiği gibi, bu derginin asıl amacı Türkiye'de liberal düşüncenin gelişimine katkıda bulunmaktır. Mamafih, liberal toplum ve siyaset felsefesine evrensel anlamda orijinal katkılar yapmak gibi büyük iddiaların peşinde değiliz. Bir fikir ve araştırma dergisi olarak *Liberal Düşünce*'nin hedefi daha mütevazıdır; burada yapmak istediğimiz, daha ziyade, sosyal ve siyasal teori olarak liberalizmi tanıtmak, tartışmak ve Türkiye'nin temel sorunlarına liberal perspektiften çözümler önermektir. Eğer başarabilirsek, bu, öyle sanıyoruz ki evrensel anlamda değilse bile Türkiye bağlamında bir katkı olacaktır. Çünkü, Türkiye'de liberal teori ile ilgili -önemli bir kısmı bu derginin yazı kadrosuna ait olan- yazılar zaman zaman başka dergilerde yayımlanmakla beraber,

doğrudan doğruya bu öğretiyi üstünde odaklaşan bir dergi henüz yoktur. Esasen, ülkemizde liberalizmle ilgili bilimsel ve entelektüel yazıların fikir ve araştırma dergilerinde yer almaya başlaması oldukça yenidir.

Uzun yıllar boyunca liberalizmin Türkiye'nin düşünen insanların ilgisini çekmemesinin şaşırtıcı olması gerektir. Aslında bu Türkiye'ye özgü bir durum da değildir. Nitekim, aynı dönemde liberal fikirlerin kaderi Batı demokrasilerinde de benzer olmuştur. Bugün Türkiye'nin liberalizmi konuşmaya başlaması da, esas itibarıyla, bu düşünce geleneği ve politika önerisinin son yirmibeş yılda Batı dünyasında yükselişe geçmiş olmasının bir sonucudur. Bu nedenle, liberalizmin evrensel kaderine kısaca bir göz atmamız gerekiyor.

Bilindiği gibi, liberalizm modern çağın ilk önemli toplum felsefesi olarak onyedinci ve onsekizinci yüzyıllarda oluştu. Başta John Locke, David Hume ve Adam Smith olmak üzere İngiliz aydınlanma geleneğinin büyük düşünürlerinin düşünce düzeyinde sistemleştirdikleri bu gelenek, onsekizinci yüzyılın sonlarında iyice ağırlık kazandı ve ondokuzuncu yüzyılda hakim öğretiyi haline geldi. Ayrıca politikayı da büyük ölçüde etkisi altına aldı. Ondokuzuncu yüzyılın ilk yarısında faydacılığın ve sosyalizmin hem entelektüel düzeyde hem de toplumsal alanda etkisinin artması liberal fikirlerin çekiciliğini yitirmesine yol açtı. Bu etki altında, liberal eğilimli bazı toplum ve siyaset düşünürleri liberalizmi bir bakıma

"sosyalizme göre" yeniden biçimlendirmeye başladılar. Zamanında "yeni liberalizm" adı verilen ve T. H. Green ve Leonard Hobhouse'un başını çektiği bir tür sosyal liberalizm ondokuzuncu yüzyıl sonlarına doğru böyle doğdu.

Klasik liberalizmden açık bir uzaklaşmayı temsil eden bu eğilim, Birinci Dünya Savaşı sonrasında daha da güçlendi ve İkinci Dünya Savaşından sonra hakimiyetini ilan etti. N.P. Barry'nin deyişiyle, bu dönemin fikri ve pratik konsensüsü kolektivizm ve "sosyal demokrasi" etrafında teessüs etti. Bu dönemde dünya yüzeyinde hakim olan sosyal ve siyasî felsefe, birey olarak insanı ve onun özgürlüğünü bir değer olmaktan neredeyse çıkardı. En çekici ve kitleleri ardından sürükleyici ideolojik söylemler, kolektivist ve cebri-dayanışmacı düşüncelerden hareket ediyorlardı. Birey olarak insanlar ve onların gönüllü ortak etkinlikleri yerine; sınıf, ulus, cemaat gibi totaliteleri yüceltmek modalaştı. Bu gibi kolektivitelerin, onların kurucu unsurları olması gereken bireylerin üstünde, onlardan bağımsız, adeta transandantal varlıklar olduklarına yaygın olarak inanılıyor ve bu gibi total bütünlerin karşısında bireylerin değeri neredeyse hiç mesabesinde görülüyordu. Gönüllü olarak sorumluluk üstlenme ahlaki yerine, toplumsal ve siyasal dayatmacılığa dayanan ödevlerin yaygınlaştırılması erdemli bir siyasal toplum modeli olarak gösteriliyor; insanların özgürlüklerinden önce "toplumsal ödevlerinden ve sorumluluklar"ından söz ediliyordu. İster muhafazakâr, ister sosyalist, isterse faydacı olsun, herkes herkese kendi öz varlığını mensup olduğu toplumsal bütüne adanmasını tavsiye ediyor; kendi varlığını sürdürme çabası ve bireysel kendini gerçekleştirme ideali birer günah gibi görülüyordu.

Bu kaba toplumculuk ve altruizm, 1950'ler ve 60'ların Batı Avrupa'sında, "toplumsal refah" ve "eşitlik" adına bireysel inisiyatif ve özgürlükleri ikinci plana iten bir devlet müdahaleciliğini "sosyal ahlak"ın ve kamu politikalarının tartışılmaz özü haline getirmişti. Ne var ki, devletin sözde toplumun iyiliği ve kamu yararı adına iktisadi hayatı büyük ölçüde denetimi altına almasının etkisi bu alanla sınırlı kalmadı; devlet gitgide bireysel-özel alanların efendisi ve vatandaşların "velinimetini", dolayısıyla bireyler de devletin bağımlıları, hatta tebası haline geldi. Başka bir anlatımla, refah kavramı anlam değişikli-

ğine uğrayarak, devletçi paternalizm lehine bireysel özgürlüklerin feda edilmesini, eşitlik de ahlaki ve hukuki bir değer olmaktan çıkarak sosyo-ekonomik türdeşlik ve tekbiçimliliği ifade eder oldu.

Sadece özgürlükleri ve bireyselliği değil, aynı zamanda toplumsal refah, etkin ve adil bir devlet yönetimi gibi idealleri de önemli ölçüde tahrip eden bu gelişme, başta Hayek olmak üzere klâsik liberal öğretilerin ısrarlı savunucularının entelektüel çabalarıyla 1960'lar sonlarından itibaren bir ölçüde etkisini yitirmeye başladı. Amerika ve İngiltere'de 70'lerin sonlarından ve 80'lerin başlarından itibaren liberal politikalar hiç değilse kamu ekonomisi alanında etkili olmağa başladı. Türkiye'de merhum Turgut Özal iktisat alanında bazı liberal önerileri uygulamaya geçirdi, bir kısmının en azından sözcülüğünü yaptı.

Gerek Batı dünyasındaki, gerekse Türkiye'deki söz konusu gelişmelerin, liberalizmi gündeme getirmek suretiyle, fikir hayatımız üzerinde ve kamu politikaları tartışmalarında olumlu bir etki yaptığı görmezden gelinemez. Bununla beraber, liberalizmin tartışma gündemimize girmesi, kendi başına, daha derin fikri ve felsefi kaygılar güdenler için elbette yeterli değildir. Bugünün Türkiye'sinde liberal doktrinin entellektüeller arasında bile giriş düzeyinde bilindiğini söylemek safca bir iyimserlik olur. Türkiye'de liberalizm adına, daha ziyade, şimdilerde sönmeğe yüz tutmuş olan bir modanın yaşandığı söylenebilir.

İşte *Liberal Düşünce* bir yandan ülkemizdeki düşünen insanların liberalizmle ilgili öğrenme ve tartışma ihtiyacına cevap vermek, diğer yandan da pratik politika konularında liberal öneriler sunmak üzere çıkmaktadır. Bu dergi liberal düşünce üstünde odaklaşacak olmakla beraber, bu konuda herhangi bir tekelleşme iddiasında olmayacaktır. Bu nedenle, başka dergi ve platformlardaki liberalizm tartışma ve eleştirilerini izleyeceğimiz gibi, dergimiz liberal toplumsal ve siyasal teoriyi eleştiren yazılara ve değerlendirmelere de açık olacaktır.

Liberal Düşünce'nin künyesindeki Danışma Kurulu'nda yer alan yabancı isimler, oraya bir fantazi ve bir gösteriş unsuru olarak yerleştirilmemiştir. Danışma Kurulunun üyeleri kendi alanlarında dünya çapında tanınan önemli fikir adamlarıdır. Aralarında, Garry Becker ve James

Buchanan gibi nobel ödüllü iktisatçılar, Norman Barry, Victor Vanberg gibi klâsik liberalizmin modern yorumlarında en başarılılar arasında sayılan genç akademisyenler de yer almaktadır. Bu isimlerin her biri dergiyi yayınlayan *Liberal Düşünce* Topluluğu'nu bilmekte ve kendi istek ve arzularıyla danışma kurulunda bulunmaktadır. Dergiye zaman zaman katkıda bulunacaklar ve yazıları bazen İngilizce, bazen Türkçe olarak yayınlanacaktır. Bundan dolayı, derginin künyesi hem Türkçe, hem de İngilizce yazılmıştır.

Temennimiz, bu sayıyla birlikte, *Liberal Düşünce* ile okuyucu arasında kalıcı bir bağın ve beraberliğin olmasıdır. Fikir faaliyetleri gelişmek için okuyan ve düşünen insanların ilgi ve desteğine muhtaçtır. *Liberal Düşünce*, ülkemizde, genel olarak fikri gelişmenin, özel olarak, liberalizmin böyle bir dergiyi yaşatmaya yetecek seviyeye çıktığı umuduyla yayın hayatına atılmaktadır. Bu umudun boşa çıkmaması dileğiyle *Liberal Düşünce*'yi sizlere sunuyoruz

Liberal Düşünce